



Štev. 5.

V Ljubljani, dne 15. maja 1942-XX

Leto 59.

VSEBINA: Borba s plevelom. — Nagradno tekmovanje za pridelovanje semenskega krompirja. — Obilnejši in boljši donos z manj dela na vrtu. — Švedske strvi. — Oskrbovanje kosilnega stroja. — Zboljšajmo naše kletarstvo (konec). — Hranimo živino izdatno, toda brez potrate! — Paša svinj prihrani mnogo dela. — Neenakomerna mlečnost krav. — Svinjak. — Sladice. — Vsem podružnicam! — Letna skupščina Kmetijske družbe. — Občni zbori podružnice.

Poljedelstvo.

Borba s plevelom.

Ing. J. Zaplotnik

Plevele imenujemo navadno vse one rastline, ki nas ovirajo pri obdelovanju zemlje in pri oskrbovanju posevkov in ki zmanjšujejo množino in kakovost pridelkov. Škoda, ki jo prizadenejo kmetu plevele s tem, da zemljo teže obdeluje, da teže in zamudneje oskrbuje posevke, da manj pridelka, da je pridelek slabši, včasih komaj še uporaben, je seveda znatna. Da bi se čimbolj obvaroval te škode, se je kmetovalec že od nekdaj zatekal k raznim načinom borbe s pleveli. Ta trajna kmetova borba s pleveli uporablja različna sredstva, kakor so različni pleveli, kakor so lastnosti plevelov mnogostranske in mnogolične in kakor so tudi različni učinki mnogoterih plevelov.

Škodljivi učinki plevelov bi bili v glavnem tile: pleveli izpodrinejo koristne rastline, jim odvzamejo prostor, da se te ne morejo pravilno razvijati. Prav tako odvijemajo koristnim rastlinam svetlobo in s tem povzročajo še nadaljnje možnosti poškodb (n. pr. napad glivičnih bolezni, poleganje). Oni izkoriščajo hranilne snovi in vlago. Zapleveljena zemlja se ne zrači in segreva pravilno, ona ostane hladna. Razvoj in dozorevanje kulturnih rastlin na zapleveljeni zemlji sta ovirana. Taka zemlja nudi mnogo več možnosti za razvoj škodljivcev in bolezni. Nekateri pleveli s koreniki preprežajo orno plast zemlje in s tem znatno otežujejo obdelovanje zemlje, drugi žive na koristnih rastlinah kot zajedalci, tretji zastrupljajo pridelek. Vsi pa zmanjšujejo vrednost in množino pridelka, čisto pa mu tudi kvarijo videz.

Razmnoževanje in širjenje plevelov je skladno s trdoživostjo in navadno ogromno razmnoževalno sposobnostjo plevelov zelo mnogolično. Pleveli se razmnožujejo s semenom, koreniki, čebulicami, gomolji itd. Prav tako se tudi širijo s semenom kakor tudi s trajnimi vegetativnimi organi. Najbolj mnogostransko je širjenje plevelov s semenom. Pri tem jim pomagajo človek, ptice in veter. Človek jim pomaga s tem, da seje nečisto seme, da meče na gnojišče smeti in odpadke, ki

vsebujejo plevelna semena; da uporablja slamo in steljo, ki vsebujejo plevel; da gnoji s svežim gnojem in premladim kompostom; s skupnostnimi stroji in orodjem, ki jih premalo čisti; ker plevelov ne zatira pravočasno in pusti, da dozori; ker zanemarija poljska pota, meje, kanale, nasipe itd. Pri širjenju s semenom moramo vedeti, da plevelno seme lahko obdrži kalivost več let, če leži v zemlji v okoliščinah, ki trenutno niso ugodne za kalitev. Ptice širijo plevelna semena s tem, da jih direktno prenašajo, pa tudi zato, da posamezna zrna zdrava in nepoškodovana prepotujejo ptičje prebavne organe. Veter širi vse one vrste plevelov, ki imajo za ta način širjenja opremljeno seme, kakor na primer osat. Širjenje plevelov z vegetativnimi organi vrše v glavnem pleveli sami, ko z rastjo zavzemajo vedno nove in nove površine. Manj obsežno je širjenje plevelov s prenosom vegetativnih organov z orodjem in z zemljo.

Borba s pleveli se poslužuje raznoterih sredstev. Vsa ta sredstva bi lahko razporedili v zaščitna in v direktna sredstva. Zaščitna sredstva v borbi s pleveli bi bila: kolobarjenje, uporaba čistega in zdravega semena, uničenje kalivosti semen v raznih odpadkih, uporaba gnoj, ki ne vsebuje plevelnih semen, uporaba sredstev in načinov, ki pospešujejo krepko rast koristnih rastlin. O kolobarjenju, važnosti, izvedbi, spremembi in o učinkih kolobarjenja je bilo že večkrat govora. O sredstvih in načinih za doseg čistega semena kakor tudi o razkuževanju semena za doseg zdravega semena je bilo v tem listu tudi že večkrat pisano. O načinih in sredstvih, kako uničiti kalivost plevelnih semen v gnoju, kompostu in raznih odpadkih, morebiti kdaj prihodnjič. Glavna sredstva, ki pospešujejo krepko rast, bi bila: dobro obdelovanje zemlje pred setvijo, zadostno gnojenje, pravilna setev odnosno saditev in pravilno oskrbovanje posevka po setvi.

Direktna sredstva v borbi s plevelom bi mogli razporediti takole: jesensko in spomladansko obdelovanje, zatiranje semen-

skih plevelov v žitu, zatiranje plevelov v okopavinah, zatiranje plevela in mahu na travnikih. Pravočasno zaoravanje strnišča, globoko oranje jeseni in branjanje spomladi bi bila najvažnejša dela pri obdelovanju zemlje. K zatiranju semenskih plevelov v žitu spada branjanje z lahko brano, morebitno škropljenje ali posipanje s kemikalijami, pletev in morebitno okopavanje. V okopavinah zatiramo plevel z brananjem, okopavanjem, osipanjem in včasih tudi s pletvijo. Zatiranje plevela in mahu na travnikih bi tvorilo predmet za samostojno obravnavo.

Glavne priprave za borbo s plevelom na njivah so bile do zdaj: plug, brana, okopalnik, osipalnik, trosilo za kemikalije in škroplilnica za kemikalije. V zadnji dobi se je tem pripravam pridružila še ena, po dosedanjih skušnjah za zatiranje plevela pri okopavinah zelo uspešna in praktična priprava, to je mnogostransko orodje za saditev in negovanje okopavin. Opis tega orodja s slikami in razlago je prinesel »Kmetovalec« v letošnji 2. številki. Ta stroj je zelo priročen in pripraven za različna dela pri okopavinah, to je za krompir, koruzo in peso. V zvezi s členkasto brano bi ga lahko imenovali popolni stroj za zatiranje plevela v okopavinah. Zelo enostavno lahko zamenjamo dele za eno vrsto dela z drugimi za drugo vrsto dela.

Mногоstransko orodje za saditev in negovanje okopavin predstavlja za pridelovanje okopavin na kmečkem posestvu ono, kar je sejalni stroj za pridelovanje žita, namreč viden znak naprednega gospodarstva. To orodje omogoča ne samo saditev v enako globino, marveč tudi točne razdalje med posameznimi rastlinami v vrsti. Enaka globina sadnje zagotavlja enakomerno kalitev. Enake razdalje med vrstami in v vrstah pa omogočajo večkratno obdelovanje posevka pred kalitvijo in v prvi dobi rasti. Stroj se lahko uporablja toliko časa, da posamezne rastline dosežejo približno ped višine, to je, dokler jih os stroja ne poškoduje. Ker je stroj tako sestavljen, da z njim lahko delamo v času med saditvijo in ozelenitvijo, to je tedaj, ko začno kaliti nadležni semenski pleveli, je za zatiranje teh plevelov kot nalašč ustvarjen. Naizmenična uporaba tega stroja s členkasto brano zatire semenske plevele tako, da poznejše ročno popravljanje v večini

primerov ni več potrebno. Orna plast zemlje se pri takem načinu negovanja posevka nahaja v najvažnejšem času v najboljšem fizikalnem stanju. S tem pa dosežemo tudi krepko rast posevka.

Delovni učinek stroja je velik. Dvovrstni stroj zadostuje za 4 do 6 ha okopavin; trovrstni pa približno za dvakrat toliko. Uspešna uporaba tega stroja pa je seveda odvisna od obdelave zemlje do saditve. Na vsak način mora biti površina zemlje ravna, brez kotanj in kupčkov, kakor je to potrebno tudi za uporabo drugih strojev, na primer sejalnic in kosilnic.

Sadimo deloma s strojem, deloma z roko. Stroj napravi jamice, seme pa pomečemo z roko. Nato v stroju zamenjamo pripravo za kopanje jamic s pripravo za osipanje, nakar seme plitvo zasujemo. Zda pa ne čakamo, da bi krompir ali koruza vzkalila, kakor navadno, temveč čez teden dni posev osujemo. Naslednji teden pobranamo njivo s členkasto brano, ki smo jo obrnili narobe, da ne poškodujemo kali, ki so se med tem že razvile. Ko krompir izkali, ga po-

bramamo s členkasto brano, zdaj obrnjeno pravilno. Medtem zamenjamo v stroju pripravo za osipanje z ono za okopavanje in posev v dveh zaporednih tednih okopljemo. Končno spet vzamemo pripravo za osipanje in posev končno osujemo. S takim večkratnim obdelovanjem, ki je tako urejeno, da ne poškoduje posevka, ne damo plevelu možnosti, da bi se razvil. Kajti s pogostim obdelovanjem sproti uničimo ves semenski plevel že v kali. Tako obdelana okopavina v resnici zapusti njivo v čistem stanju.

Nabavni stroški za tak stroj znašajo okrog 2500 lir. Tovarne dobavljajo tudi posebno pripravo, ki se namesti na ta stroj namesto priprave za kopanje jamic ali namesto osipalnika in kopačice, pa dobimo majhen sejalni stroj, pripraven za naša poprečna posestva. Seveda je stroj s to pripravo nekaj dražji.

Zaradi vsestranske uporabnosti tako za negovanje okopavin kakor za zatiranje plevela pa tudi zaradi prihranka delovne sile, je ta stroj vreden priporočila.

Poleg navedenega pa je končno eden najvažnejših pripomočkov zaboljšanje krompirjevega semena izbira rastlin na njivi, kajti da pridelamo vsestransko dober semenski krompir, nikakor ne zadostuje, da odbiramo za seme le gomolje, ker lahko pride na ta način med seme mnogo lepih in na oko zdravih gomoljev od slabih rastlin. Zato moramo opazovati krompir med rastjo in zaznamovati s kolčki vse najbolj zdrave in krepko razvite rastline ter njihove gomolje jeseni, že pred drugimi, ločeno izkopati. Za seme odberemo le pridelke onih rastlin, ki imajo dosti veliko število zdravih gomoljev. Če je vmes več drobnih in gnilih, ali pa drugače bolnih gomoljev, če so na primer rjav lisasti od krompirjeve plesni, pridelke dotične rastline izločimo. Vsak kupček spravimo ločeno in ga zaznamujemo s številko, da bomo prihodnje leto posadili pridelke posameznih rastlin vsakega v posebno vrsto in da bomo opazovali, kakšno je potomstvo posameznih rastlin. Ako je potomstvo kake rastline zdravo, krepko in rodovitno, ga bomo pustili za seme, ako ne, bomo celo dotično vrsto izločili.

Tako bi moral selekcionirati krompir vsak naprednejši kmetovalec, predvsem pa oni, ki se javi za tekmovanje. Najmanj kar moramo storiti, če hočemo izboljšati svoje seme, pa je negativna selekcija, ki obstoji v tem, da odstranjujemo med rastjo vse virožno bolne rastline in take, ki so obbolele po stebelni bakteriozi in po obročkasti bakteriozi.

Kdor pravilno prideluje semenski krompir, ga smotno oskrbuje in zlasti kdor ga selekcionira, opravlja nadvse koristno delo ne samo zase, ampak tudi za celokupno kmetijstvo. To je tudi imel pred očmi Visoki komisariat, ko je izdal pravilnik o nagradnem tekmovanju. Zeleti bi bilo torej, da bi se kmetovalci v svojem lastnem interesu in v interesu vsega našega gospodarstva poslužili te ugodne prilike za izboljšanje naše proizvodnje krompirja. Ker poteče za vlaganje prošnje določeni rok že 31. maja, naj se prošnje, naslovljene na Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino, kmetijski oddelek, takoj vložijo pri pristojnem okrajnem glavarstvu odnosno mestnem poglavarstvu v Ljubljani. V prošnjah je treba poleg imena, očetovega imena in naslova prosilca navesti še, če je kmetovalec lastnik ali zakupnik zemljišča, dalje število in površino onih kosov zemljišča, ki so določeni za semenski krompir in se prijavijo za tekmovanje in površino, ki jo zavzemajo posamezne sorte. Najmanjša površina za semenski krompir določenega zemljišča, ki se pri-pusti k tekmovanju, je 3000 kv. metrov ali 30 arov.

Nagradno tekmovanje za pridelovanje semenskega krompirja.

V Ljubljanski pokrajini je nedvomno krompir najvažnejša poljska rastlina, najvažnejša v toliko, da z malimi izjemami povsod dobro uspeva in daje kmetu največje kosmate pa tudi največje čiste dohodke. V tem krompir gotovo presega vse ostale kmetijske rastline. Kljub ugodnim naravnim pogojem pa krompir pri nas vendar ne daje tistih pridelkov, ki bi jih po vsej pravici mogli od njega pričakovati. Vzrok je poglavitno v tem, da kmetovalci v mnogočem z njim napačno ravna, tako na njivi kakor v shrambi in pred saditvijo. O tem je bilo v zadnjih letih mnogo pisanega ter govornega in kmetje so polagoma začeli vpoštevati zadevna strokovna navodila. Manjka pa tudi dobrega in zdravega semena, deloma iz gori navedenih razlogov, deloma zaradi raznih bolezni, ki se ponekod širijo, največ pa, ker so kmetovalci doslej premalo upoštevali, da je treba odbirati krompir za seme že na njivi. V Ljubljanski pokrajini je bilo sicer nekaj naprednih kmetovalcev, ki so po navodilih kmetijskega oddelka smotno odbirali krompir na njivi, vendar je bilo teh odbiralcev mnogo premalo, da bi mogli odločilno vplivati na kakovost semena v vsej pokrajini.

Da bi se povečalo zanimanje za uspešno in pravilno pridelovanje semenskega krompirja, je Visoki komisariat izdal pravilnik o nagradnem tekmovanju za najboljše pridelovanje semenskega krompirja. Kmetovalci, ki se bodo javili za to tekmovanje, bodo prejeli posebno denarno nagrado, ako bodo svoj nasad krompirja dobro oskrbovali in ako bo pridelani krompir v vsakem pogledu sposoben za seme. Nagrade znašajo od 300 do 3000 lir. Čim bolj bo pridelani semenski krompir po svojem poreklu, po zdravju rastlin na njivi in po vsej oskrbi ustrežal zahtevam, ki jih stavimo na dobro semensko blago, tem večja bo nagrada. Tekmovanje bo vodil kmetijski oddelek Visokega komisariata v soglasju s Kmetijsko poskusno in kontrolno postajo v Ljubljani. Prijavljeni nasadi bodo pregledani na mestu samem, nato pa bo sestavljen seznam kmetovalcev po vrstnem redu. Pri sestavljanju seznama in določe-

vanju višine nagrad se bo upoštevalo naslednje:

1. stopnja odpornosti proti boleznim, zlasti proti viroznim;
2. čistost in kakovost dotične vrste;
3. izvor in predkaljenje semenskega krompirja;
4. posebna pazljivost kmetovalca pri pridelovanju semenskega krompirja.

Razen tega se bodo upoštevale izpopolnitve gospodarskih pripomočkov (orodje, stroji itd.), zlasti kolikor se to nanaša na shranjevanje semenskega krompirja (na pr. shramba).

Iz tega je razvidno, da bodo nagrajeni le sortno popolnoma čisti nasadi onih sort, ki v naši pokrajini dobro uspevajo in ki so za nas gospodarsko važne. Če so na njivi tudi rastline drugih sort, nasad ne more biti nagrajen. Krompir mora biti med rastjo kolikor mogoče zdrav, ker je to najboljše jamstvo, da bodo od takih rastlin pridelani gomolji dali naslednje leto zopet zdrav nasad. Ako izvira predmetni nasad od sortno čistega, zdravega, rodovitnega semena, je seveda njegova vrednost tem večja. Najbolj gotovo bomo pridelali zanesljivo dobro seme, ako smo dali krompir pred saditvijo nakaliti. Zelo važno vlogo ima dalje shramba in način shranjevanja.

Vrtnarstvo.

Obilnejši in boljši donos z manj dela na vrtu.

Iz izkustva vemo, da pameten preudarek lahko v mnogočem zmanjša delo in trud. Evo taknega nasveta!

V vrtu nikoli ne zmanjka okopavanja in plevljenja. Če to delo zamudimo, je uspeh slabši. Praksa je pokazala, da ostane zemlja prhka in vlažna, pa tudi plevel se zaduši, če pokrijemo zemljo med vrstami okopavin. Pa ne samo to, tudi donos je večji in rastline bolj zgodaj dozorejo. V vrtu si prihranimo mnogo truda pri zalivanju in plevljenju, če med vrstami in okoli rastlin paradižnika, zgodnjega krompirja, kumare,

zelene, jagod in podobnih rastlin pokrijemo zemljo z lesno volno, zdrobljeno šoto, listjem, plevami, žagovino ali drugim nezaplevljenim materialom. Pred tem moramo seveda gredo pazljivo prekopati in opleti, potem pa omenjeni material nasuti 8 cm na debelo. Vse nadaljnje delo sestoji v izruvanju posameznega plevela, ki je prerasel ta zaščitni sloj, in zalivanja v suhem vremenu.

Nasvet je dovolj izpodbuden, da naj bi ga vsaka gospodinja preizkusila na svojem vrtu. Ni pa nič novega, saj so na primer

v Holandiji, klasični pokrajini umnega obdelovanja zemlje, celo obširna polja z okopavinami pokrivali s posebno trpežnim

papirjem. Gotovo si ne bi delali nepotrebnih izdatkov, če se ne bi pokazalo, da koristni v mnogem ne nadoknadijo stroškov.

Travištro in pašništvo

Švedske strvi.

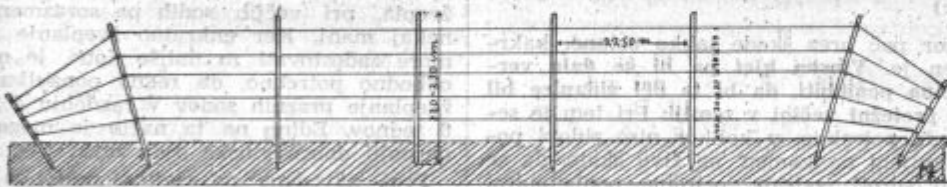
V krajih, kjer pade letno mnogo padavin, je sušenje sena največja muka. V gospodarstvu moramo pustiti vsako drugo, še tako nujno delo in vse delovne sile združiti za sušenje in spravljane sena. Če zamudimo pravi čas košnje in spravimo potem prezrelo seno, nista temu kriva le naša nemarnost in neznanje, temveč mnogokrat neugodno vreme. Kaj čuda, da so se v takšnih pokrajinah kmetje skušali izogniti vsem tem neprilikam in si izmislili naprave, da sena ne sušijo na zemlji, temveč iznad nje. Tudi naši kozolci so takšne naprave, ali ker so neprimerni, jih uporabljamo le za sušenje detelje, žita in bolj občutljivih pridelkov.

V alpskih krajih se uporabljajo s pridom tako imenovane strvi. To so iz lesa napravljeni podstavki ali lese, na katere naložimo ovolo travo, da se potem na njih suši. S temi napravami dosežemo enakomerno sušenje, malo drobljenja in odpadkov, kar je pri obračanju sena neizbežno, malo izpiranja hranljivih sestavin ob dežju in toliko dozorenje sena, da ga lahko takoj zdenemo v večje kupe ali v shrambe. Z navadnimi strvimi pa ne dosežemo nezavisnosti trenutka košnje od vremena, to, kar si vsi želimo. **Tem zahtevam zadovoljijo edino švedske strvi, ker nam omogočijo, da kosimo travo in detelje, kadar so bilke najnežnejše in vsebujejo največ hranljivih sestavin, pa naj takrat dežuje ali celo lije.**

odvijamo in navijamo. Če nismo uporabili vse žice, pa položimo kolobar z navito preostalo žico pod seno, da ne režemo žice.

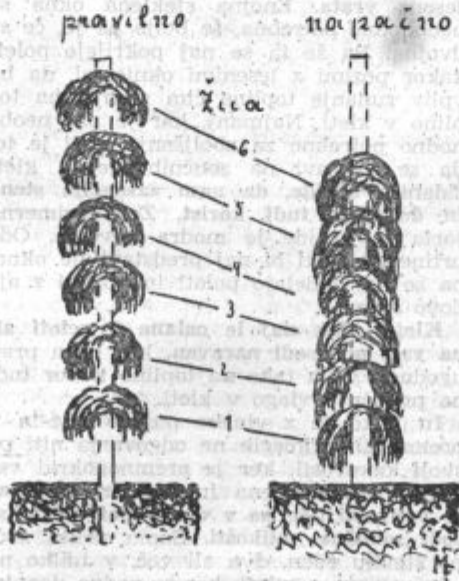
Marsikdo bo mnenja, da je sušenje s temi strvimi zelo zamudno. V resnici pa ni, ker gre delo ročno od rok. Kadar je trava najbolj nežna, torej neposredno pred cvetenjem, gremo zjutraj na travnik in kosimo ne glede na vreme. Opoldne zapeljemo z vozom drogeve na travnik. V predvidenih razdaljah napravimo najprej luknje z železnim drogom. Koli morajo biti vsi v ravni črti. V ta namen postavimo najprej oba krajna kola in po njih uravnamo z viziranjem vse vmes stoječe. V pripravljene luknje vtikamo z voza kole in jih na vozu stoječ zabijamo z batom do 40 cm globoko. Tako to delo najhitreje opravimo. Pri tem pazimo, da zabijemo krajna kola posevno na ven, kakor je razvidno s slike.

Nato začnemo navijati žico. Najprej jo pritrdimo na kratek kol z zanko in potem od kola do kola, dokler ne pridemo do krajnega kola na drugem koncu. Za napenjanje žice ne potrebujemo nobene naprave, temveč zadostuje močen poteg roke. Kakor hitro je zategnjena prva žica, začnemo nanjo obešati travo v rahlih povasih. Zenske ali otroci so nam medtem zgrabili travo do 1½ m daleč izpod strvi in ravno toliko tudi z druge strani na kup. Preden travo obesimo, jo moramo najprej zrahljati in razvleči. To delo opravimo z roko



Kakšne so švedske strvi, vidimo na sliki. Koli, ki jih zabijemo bolj ali manj globoko v zemljo, kar je odvisno od čvrstosti zemlje, so dolgi 2,20 do 2,30 m in so 4 do 6 cm debeli. Žica naj bo 1,8 do 2 mm debela, dvakrat varjena in pocinkana. Na hektar je treba 200 kolov in 1200 do 1800 m žice ali okoli 40 kg. S slike se vidi, da samo zunanja dva kola zabijemo nekoliko posevno, zato sta po močnejše nagnjena kratka kola. Razdalja žic, kakor je naznačena na sliki, ustreza za povprečno dolgo seno, lahko pa je seveda večja pri daljšem, odnosno ožja pri krajši travi. Žico ovijemo enkrat okoli drogov, le okoli posevnih po dvakrat. Vsa žica enih strvi, ki so lahko poljubno dolga, sestoji iz enega kosa, ki ga ovijamo okoli kolov sem in tja. Najnižja žica, s katero začnemo, se ovija na levo, druga na desno in tako dalje, izmenjuje do vrha. Priporočljivo je, da že vnaprej določimo, kako dolge naj bodo posamezne strvi in temu primerno tudi prirežemo žico. Navadno so strvi v vetrovnih krajih krajše, okoli 30 m, v zaveternih krajih pa so lahko tudi do 100 m dolge. Napravimo si potem prav toliko kolobarjev (bobnov) za navijanje žice, kolikor bomo imeli strvi. Da se žica lahko navija in odvija na kolobarje, je dobro, če si napravimo tudi primeren okvir, montiran na samokolnico, da žico laže prenašamo, odnosno vozimo po travniku, ter

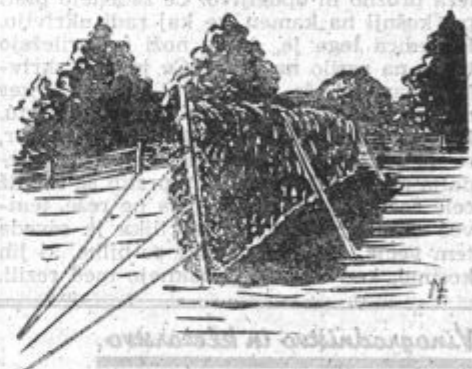
ali vilami. Nato nadevamo travo na žico. Trave ne smemo potlačiti, temveč mora biti na lahko nasuta na žico. Ko je to gotovo, napihemo drugo žico in zopet povesimo nanjo travo, s tem nadaljujemo, dokler ne potegnemo zadnje žice. Kako naj trava visi na žici, kaže druga slika. Posamezne



plasti trave se smeje komaj dotikati in ne prekrivati druga drugo, ker sicer zrak za sušenje nima dostopa. Če je trava dolga, moramo razdaljo med žicami povečati, na kar smo že prej opozorili.

Ko so strvi nadevane s travo, postavimo pri vsakem četrtem ali petem kolu z obeh strani stranske podpore, da veter ne more strvi porušiti. Cim smo se dela navadili, bomo v 1½ uri vse to delo opravili in bomo popoldne lahko uporabili za druge opravke. Seno se samo suši in nimamo skrbi zanj. Važno je le to, da vsak dan pokosimo le toliko, kolikor ga isti dan obesimo na strvi.

Pri tem načinu sušenja sena, dan uvoza ni važen. Sicer večkrat pregledamo, kako se seno suši, toda ker lahko že suho počaka pet ali več dni, ga uvozimo, kadar se nam nudita prilika in čas. Takrat zapeljemo takoj z vozom tik strvi, stresemo seno z žice in nakladamo.



Po seneni košnji žico spravimo, kole pa pustimo na travniku, da jih uporabimo za sušenje otave. Res je, da moramo v početku vložiti določeno vsoto za nabavo kolov in žice, ali ker vzdrži naprava 5 do 10 let ter se nam izdatek povrne s prihrankom na mezdah za sušilce že v dveh do treh letih, je tako sušenje tudi z gospodarskega vidika priporočljivo. Seno je sicer malo bolj črno, posebno če ga je dež večkrat namočil, toda prepričali se bomo, da mora biti na ta način sušeno seno prav okusno, ker ga živalna zelo rada žre in se po njem odlično počuti.

Bralce »Kmetovalca« bo zanimalo, kakšni uspehi so se dosegli v naših prilikah. Zaradi tega prosimo, da nam svoja izkustva sporočite oni, ki bodo napravili poskus s sušenjem sena na švedskih strvih.

Oskrbovanje kosilnega stroja.

Da bo kosilnica brezhibno delovala in da ne bomo preveč utrujali konj, dosežemo le z ostrimi noži in pravilno uravnano kosilno napravo. Če so noži topi, ne režejo, temveč mečkajo, kar povzroča trzanje ter večji napor vpregi. Posledice topih nožev so nekako iste, kakor če nas brivec striže s topim strojem. Občutimo boleče lasanje, ki se še stopnjuje, ker mora brivec večkrat striči po enem in istem mestu, če hoče striženje enakomerno in čisto opraviti. Če opazimo pri kosilnici, da se konji prehitro in premočno oznojuje, bomo skoraj vedno našli, da so temu krivi topi noži.

Dostikrat si ne znamo pojasniti, zakaj postanejo noži tako hitro topi. Tik pred košnjo smo jih pazljivo naostrili, a trava, ki jo kosimo, je mehka in sočna. Če nastopi takšen primer, potem vemo, da smo storili napako pri brušenju nožev. Če bru-

simo nože na suhem kamnu, se kaj rado zgodi, da so se noži na rezilu premočno segreli in zaradi tega postali mehki. Ta napaka se očitno pokaže, če so noži postali na nasprotni strani temnosivi. Vsako mesto, ki je postalo temnosivo je zgubilo svojo trdoto kot jeklo in se je spremenilo v mehko kovaško železo. Druga pogrška, ki zmanjšuje uporabnost nožev, je premočno obrusenje. Kakor hitro so postali noži na konici preveč zaostreni, jih moramo izmenjati, ker bi sicer postali pri nadaljnjem brušenju prekratki. S kratkimi noži pa ne moremo nikoli čisto kositi.

Podobne neprimlike kakor s topimi, ali prekratki noži bomo doživeli, če so prsti na kosilni napravi skrivljeni. O tem se prepričamo, če napnemo med prvim in zadnjim prstom sukanec. Prsti so iz posebnega litega železa (Tempel-litina), ki je za razliko od navadnega krhkega litega železa prožno in upogljivo. Če zadenejo prsti pri košnji na kamen, se kaj radi ukrivijo. Posledica tega je, da se noži ne priležejo tesno na rezilo na prstu. Če je prst skrivljen navzdol, še nesreča ni prehuda, ker nož ne reže čisto samo ob tem enem prstu. Kakor hitro pa je prst skrivljen navzgor, se privzdigne cela ročica z noži in razdalja med noži in rezili na prstih se vzdolž cele ročice poveča. Kosilnica ne reže, temveč samo trga travo. Neprimlike je seveda tem večja, čim bolj mehke so bilke, ki jih kosimo, ker se rade izmaknejo med rezili.

Pogreško bomo torej manj občutili pri košnji žita, ki ima trde bilke, zato pa tembolj pri košnji mehke otave. Pred vsako košnjo moramo torej pregledati prste na kosilni napravi in, če so skrivljeni, jih s kladivom previdno uravnati.

Ako moramo prekratke nože izmenjati in namestiti nove, pazimo na tole: Zakovanje nožev izvršimo zelo previdno, da ne skrivimo hrbta nožev. Pa zakovanju mora imeti novi nož isto lego, kakor jo je imel izmenjani in hrbet noža mora biti popolnoma raven. Kdor nima v tem pogledu potrebnega izkustva, stori bolje, da to delo v početku poveri kovaču. Zelo važno je tudi, da se ročica z noži ne premika preveč ohlapno v žlebu na kosilni napravi, vendar pa mora imeti do 1 mm prostora v njem, sicer se zatika.

Tudi rezila na prstih se morajo sčasoma nabrusiti in izmenjati. Če menjamo zlomljene ali preveč ukrivljene prste, pazimo na to, da bodo uravnana vsa rezila na prstih v isto ravnino. Med noži in rezili na prstih sme biti le toliko prostora, da še lahko vtaknemo mednje tanek papir.

Končno je treba še opozoriti na pravilno mazanje stroja. Kosilnica za travo se mora bolje mazati kakor pa žetni stroj, ker se kosilnica hitreje vrti. Uporabljamo vedno najboljše olje, ki ga moremo nabaviti. Stednja pri nakupu olja in pri mazanju se vedno maščuje.

da po množini pridelanega vina ostane poleg polnih in po kak prazen sod, vedno eden, ki se ga ni moglo napolniti, ker je zmanjkalo vina. V nezapolnjenem sodu se mora vino prej ali slej skvariti. Ta množina vina bi se morala razdeliti na manjše sode, ki morajo biti vsi polni.

Zelo nepravilno, da, prav zanikrno se postopa marsikje z izpraznjenimi in dalje časa praznimi sodi. Nekateri spravijo izpraznjene sode takšne, kakršni so, odprte v kak suh prostor, v kakšno šupo, kjer tako rekoč zavrženi čakajo, ko bodo zopet potrebni za novo trgatve; drugi izpraznjene, neumite sode samo zadelaajo in dobro zabijejo, tretji pa pustijo izpraznjene in umite sode oddelane in odprte v kleti. Vsi ti postopki so popolnoma nepravilni. Ako je bilo v sodu dobro vino, prevzame tudi les to dobroto vase in s tem ugodno vpliva na vino, s katerim se bo napolnil. Neopran odprt sod v šupi, kjer se zaprašni in razsuši, da se drožje prisuši na doge, kakor tudi umit in odprt sod v kleti izpuhti iz lesa v teku časa svo dobroto, ki izvirja iz prejšnjega vina. V zabitem in neumitem sodu v kleti pa se začnejo razkrajati ostanki vina in drožja in sod se začne kvariti, dobi radi tega nezdrav, pokvarjen duh, ki preide v vino, s katerim se ga napolni. Odtod imajo mnoga naša dolensjska vina pust, nečist okus in duh.

Navedeno postopanje je znamenje prav slabega kletarstva. Edino pravilen postopek z izpraznjenimi sodi, proti kateremu ne more biti danes nikakega prigovora, je samo ta, da se izpraznjen sod dobro umije s hladno vodo, nato primerno osuši, rahlo zažvepla in zadela. Če rečem, da se sod rahlo zažvepla, mislim, da se zažge na 3 hl vsebine ena tablica azbestnega žvepla, pri večjih sodih pa sorazmerno nekaj manj. Ker enkratno žveplanje ne more zadostovati za daljšo dobo, je neobhodno potrebno, da redno ponavljamo žveplanje praznih sodov v razdobju 4 do 6 tednov. Edino na ta način je mogoče ohraniti dobre vinske sode zdrave.

Prej navedene nepravilne postopke z vinsko posodo zagovarjajo taki vinogradniki, ki žvepla v svojem kletarstvu sploh ne uporabljajo, češ take sode ni treba žveplati, vinu pa žveplo škoduje in ker imajo odjemalce, ki ne marajo žveplanega vina. Tak izgovor seveda ne drži, je pa istočasno spričevalo vinogradnikovega pomanjkljivega znanja najenostavnejšega kletarstva. Ko v vseh vinorodnih državah celega sveta s pridom uporabljajo žveplo samo v korist vina, se sliši prav svojevrstno, da bi v naših primitivnih in v mnogem zaostalih razmerah bilo žveplo nepotrebno ali celo škodljivo.

K nedostatkem našela kletarstva spada končno še slabo ravnanje z vinom. Vino se počasi, a stalno spreminja in razvija. Ta razvoj mora biti ugoden in tak, da bo kakovost vina samo pridobivala. Če se prepušča vino samo sebi, smo lahko prepričani, da se bo sčasoma pokvarilo. Zato moramo vino negovati in ga podpirati v ugodnem razvoju. S čim pa? Prav malo nege zahteva vino od kletarja: samo, da se ga v sodih redno zapolnjuje in se ga pravočasno in pravilno pretaka, pri tem pa, kolikor je potrebno, zažvepla. Le v polnih sodih se vino dobro razvija, zaradi tega je potrebno zalivanje vina, zapolnjevanje sodov redno vsakih 14 dni ali 3 tedne, seveda samo z zdravim vinom, po možnosti enake kakovosti.

Zaradi stalnih sprememb izloča vino iz sebe snovi v trdni obliki, ki se sese-

Vinogradništvo in kletarstvo.

Zboljšajmo naše kletarstvo!

Ing. Ivo Zupanič, Ljubljana

(Konec)

Mlado vino in vino sploh se lahko dobro razvije samo v dobri vinski kleti, le v dobri, brezhibni vinski posodi.

Ali je v tem pogledu v našem kletarstvu vse v redu?

Ne in žal zopet ne! Naše zidanice in leseni vinski hrami ter naše viničarije z vinskimi kletmi, kamor naš vinogradnik tako rad vabi svoje prijatelje in jih napaja in gosti s pristno slovensko gostoljubnostjo in kjer tudi sam išče prirodnega razvedrila po trudopolnem delu na svojem gospodarstvu, mnogo in premnogokrat niso primerne za vino. V premnogih pozimi vino zmrzuje, kakor se je to dogajalo letos, poleti pa niso dovolj hladne, da je vino kar sparno in se kviri.

Leseni vinski hrami, četudi napravljeni iz debelih hrastovih hlodov, postavljeni kot veliki leseni zaboji na zemljo, niso nikake kleti. Najdemo jih zlasti v krajih s peščeno zemljo in ne bi bilo težko in ne drago namestiti njih napraviti dobre kleti dovolj globoko v zemlji, kjer bi se vino dobro počutilo in tudi dobro razvijalo. Čas bi bil, da bi začeli taki vinski hrami zginevati iz naših vinogradov.

Tudi naše dolensjske zidanice v mnogih primerih ne predstavljajo dobrih vinskih kleti, ker so po večini premalo v zemlji in so samo naslonjene na breg z vodoravnim vhodom brez stopnic v klet.

Kaj bi se dalo izboljšati v naših okoliščinah pri takih kletih, ki so samo z eno steno popolnoma v zemlji, z nasprotno steno popolnoma nad zemljo, obe ostali steni sta le deloma v zemlji? Prešnica, prostor za predelavo grozdja z grozdnim mlinom, z eno večjo ali dvema malima stiskalnicama in s potrebnimi kadmi je ali nad, ali pa pred vinsko kletjo. Ta pro-

stor pač brez škode lahko ostane, kakršen je. Vinska klet pa bi se dala verjetno poglobiti, da bi ta del zidanice bil v pretežni večini v zemlji. Pri tem je seveda potrebno, v kolikor niso zidovi postavljeni na kamen, na živo skalo, da se jih sproti podzida, oziroma podbetonira, kar je seveda izvedljivo. Če se zdi to pretežavno, naj se klet izboljša na ta način, da se zunanje stene kleti, ki so nad zemljo, zasipljejo do primerne višine z zemljo, le-te pa se naj na sončnih straneh obsenči s kakim koristnim drevjem ali grmičevjem. Če ni pred vinsko kletjo prešnice, je potrebno, da ima klet dvojna lesena vrata. Enojna steklena okna so neobhodno potrebna, še bolje pa je, če so dvojna. Pa še ta se naj pokrijejo poleti kakor pozimi z lesenimi oknicami, da bo vpliv zunanje toplote čim manjši na toplino v kleti. Najmanj, kar je pač neobhodno potrebno za zboljšanje kleti je to, da se napravi na sončnih stenah kleti zidanice brajde, da nam zasenčijo stene in donašajo tudi korist. Zelo primerna sorta za brajde je modra kavčina. Odprtine kleti, ki bi naj predstavljale okna, pa se naj zadelaajo poleti in pozimi z ajdovo slamo.

Kletni tlak naj le ostane v celoti ali pa vsaj pod sodi naraven, ker le-ta prav ugodno vpliva tako na toplino kakor tudi na primerno vlago v kleti.

In kako je z vinsko posodo? Le-ta v premnogih primerih ne odgovarja niti po svoji kakovosti, ker je premnogokrat vse preveč zanemarjena in pokvarjena. Kar se velikosti tiče, so v vsaki kleti potrebni sodi različne velikosti. Samo veliki sodi po številu eden, dva ali več, v toliko ne odgovarjajo v celoti, ker se vedno dogaja,

dajo na dno soda; to je to, kar imenujemo drožje. Zlasti po končanem vrenju, ko se vino čisti, izloči iz sebe mnogo drožja. **Od tega je treba vino ločiti, čisto vino je treba pretočiti pravočasno.** Le v primeru, ko je potrebno, da se preobila kislina v mladem vinu zmanjša, pustimo vino v teku zimskih mesecev, celo do marca, na drožju, ker s tem ugodno podpiramo naravno zmanjšanje kisline. Puščati vino na drožju tudi v toplejših poletnih mesecih, je pa popolnoma nesmiselno. Vino radi tega nikoli ne more postati boljše, pač pa se pogostokrat popolnoma pokvari in nastane dobro poznana »zavrelka«. Pravočasno pretakanje, prvo in tudi naslednja pretakanja, pravilno izvedena z močnejšim ali slabšim zračenjem, kakor pač

to stanje vina zahteva, ter primerno, navadno le rahlo žveplanje sodov, v katere pride vino — belo kakor rdeče — jamči za dober razvoj, dober okus in duh ter stanovitno barvo zlasti belih vin.

Osnovni nedostatki v našem kletarstvu, katere smo le v glavnih obrisih kratko nanizali, se dajo odstraniti ali vsaj znatno omiliti, če bomo posvečali več pažnje kleti, vinski posodi in najenostavnejšemu, vendar pa neobhodno potrebnemu kletarjenju z vinom. V kolikor pa posamezni mali vinogradniki ne bi bili v stanju dane nedostatke odpraviti, jim preostaja samo še ena možnost in rešitev, ki pa ima veliko bodočnost — to je, združitev v vinarsko zadrugo.

Živinareja.

Hranimo živino izdatno, toda brez potrate!

Marsikateri gospodar komaj pričaka, da je spomladi ozimna mešanica ali pa pozneje detelja za košnjo zelene piče. Rešil se je skrbi, kako bo prehranil živino, saj zeva senik z velikimi prazninami. Zato pa potem privoščijo živini čimveč zelene hrane, da se živina zopet popravi, saj je zadnji čas oslabela spričo bolj ali manj občutnega gladovanja.

Nekaj podobnega se potem ponovi, preden je zelena koruza za košnjo. Novo seno neradi pokladamo, saj ga hočemo prihraniti za zimo. Otava še ni za košnjo, živina čaka na jesensko pašo. Le po obrobkih in poljskih poteh jo pasemo v jutrnjih in večernih urah, seveda če utegnemo. Ko potem doraste kolikor toliko zelena koruza, pa je izdatno privoščimo živini, saj se posebno krave izkažejo zelo hvaležne za to obilno hrano, ko dajejo na mah več mleka.

Malokdo pa pomisli, ali je takšen način hranjenja tudi iz gospodarskega vidika koristen. Zelena ozimna mešanica, ki vsebuje grahorico in žito, predstavlja precej izenačeno hrano. Žito vsebuje pretežno škrobnato hrano, grahorica pa dušičnato. Živina najde v tej piči vse, kar potrebuje za vzdrževanje svojega telesa in tudi za produkcijo mleka, mesa ali delovnih sil.

Kako pa je pri izključnem hranjenju detelj ali pa zelene koruze?

Detelje vsebujejo zelo veliko beljančevin, in sicer tem več, čim bolj so mlade pokošene. Če hranimo izključno z njimi, živina ne prebavi vso beljančevino, ker ji za to primanjkuje škrobne hrane. Kakor iz izkustva vemo, da ne moremo z enostranskim gnojenjem, to je samo z eno vrsto gnojil, nikoli doseči maksimalne donose na njivah, tako tudi pri živini ne bo hranjenje z eno vrsto hrane nikoli koristno, niti gospodarsko. To nam postane takoj jasno, če se spomnimo, kakšne so postale krave, ko smo jih hranili samo z zeleno koruzo. Hlastno so jo žrle in nikoli jim ni bilo te piče dovolj. Res je, da so po njej obilo molze — toda le spomnimo se, pri tem so omršavile. Zakaj? Za proizvodnjo mleka potrebuje krava dosti beljančevin. Ker teh ni našla v zeleni koruzi, jih je črpala iz rezerv svojega telesa. Nekaj časa se posledice niso poznale. Potem pa so krave postajale vse bolj mršave. Če bi to hranjenje še nadaljevali, bi kmalu nazadovali tudi v mlečnosti. Kot primer naj služi tole: Če kravi dajemo dnevno 60 kg zelene koruze, bo našla v njej škrobne hrane za 9 litrov mleka, toda beljančevin le za 2 litra. Krava pridoda, dokler more, beljančevine iz rezerv v svojem telesu in

daje potem 5 litrov mleka na dan. Če pa krmimo 30 kg zelene koruze in 25 kg detelje, zadostuje vsebovana škrobna in beljančevinasta hrana za 8 litrov mleka na dan in toliko ga bo krava tudi dala, če je v ustrezajoči molzni dobi.

Iz tega vidimo, da nudimo spomladi živini preveč beljančevinaste hrane, proti jeseni pa preveč škrobnate. Nikoli ni živina dovolj sita, čeprav požre velike količine hrane. Kako se temu ognemo? Če hranimo beljančevinasto hrano (inkarnatko ali druge detelje, mlado zeleno travo itd.), moramo k hrani vedno primešati nekoliko zrezane slame ali slabšega sena. Nasprotno pa moramo k zeleni koruzi vedno dodati nekoliko detelje ali druge beljančevin bogate hrane. Živina ne bo zahtevala vedno

več hrane, kakor pri enostranskem hranjenju, in krave ne bodo omršavile ob zeleni koruzi, dajale pa bodo stalno isto količino mleka, kar je iz gospodarskih ozirov zelo važno.

Če je nepravilno hranjenje odrasle živine zelo negospodarsko, kako je šele takšno hranjenje škodljivo pri mladi živini! Telo se ne more razvijati, niti okrepiti in biti odporno proti boleznim, če hrana ni vedno enako zadovoljiva v vsebini beljančevine in škroba. Zato pazimo posebno pri mladih živalih na harmonično hranjenje.

Marsikdo bo nejevoljen, ko bo prečital ta članek. Lepo si je sestavil načrt za zeleno hranjenje preko vsega leta. Zamejaj te primerno površino detelje in računal, da bo prvo košnjo zeleno pohranil, drugo in tretjo pa posušil za zimo. Predvideval je tudi dovolj površine za setev zelene koruze, tako da bi imel dovolj te hrane pozno v jesen. Sedaj je ves ta načrt pokvarjen. Spomladi bo detelje preveč in je bo treba nekaj posušiti. Druge in tretje košnje, ki naj bi se pokosile in osušile, pa bo šlo dosti za mešanje z zeleno koruzo. Končno, posejati se ne bo smelo vso predvideno površino z zeleno koruzo, ker bi je pridelali preveč.

No, glede detelje ne bo velika nesreča, saj kolikor več je prihranimo osušene ali ensilirane, tem lažje nam bo zimsko hranjenje. Pa tudi glede zelene koruze ne bomo prišli v zadrego, če imamo stalen silos. Ako tega nimamo, pa jo bomo ensilirali pomešano z deteljo ali otavo v zasilne jame. Tako ne bomo nič zgubili na krmi, tudi če ostanemo pri svojem načrtu setve. Nasprotno, spoznalni bomo, da bomo za zimo prihranili več krme v tem ali onem stanju, ker smo čez poletje bolj ekonomično hranili in nismo delali potrate.

Paša svinj prihrani mnogo dela.

Redna paša goveje živine ni pri nas nič nenavadnega. Redko kje pa se vidi, da bi gospodar uredil tudi za svinje redno pašo. Le kadar se hlevi čistijo, pusti gospodinja svinje, da se nekoliko sprehodijo po dvorišču. Toda tudi to prostost jim kmalu odvzame, ker svinje onesnažijo okoli oglov in napravijo kakršno koli škodo.

Oskrba svinj je za gospodinjo vir mnogega in ne ravno najbolj prijetnega dela. Če bi gospodar to uvidel ter uredil redno pašo svinj, bi se izognil marsikateremu prepiru. Razen tega bi mu svinje bolje uspevale in manj bi bilo boleznih v svinjaku. Plemenske svinje oprasijo po paši večje število in tudi krepkejše prasce, oprasene je lažje, več imajo mleka, smrtnost pri prascih je manjša. Tudi za bodoče pršutarje je paša koristna. Že od četrtega meseca

starosti dalje naj bi bili 2 do 4 mesece na dobri paši, ki nadomešča začetno pitanje. Dosegli bomo, da bodo bolj zdravi, hitro bodo rasli in telo jim bo postalo obilnejše, tako da bodo potem pri pravem pitanju naložili več špeha. Ker se jim bodo čreva razširila in okrepila, bodo mogli prebaviti velike količine krompirja ali pese.

Paša je najcenejša prehrana svinj. Z njo premostimo obdobja, ko nam za hlevsko hranjenje primanjkuje druge hrane. Razen tega si prihranimo mnogo dela. Računajmo, da traja paša svinj od maja do septembra, potrebujemo za odraslo svinjo 3 do 5 arov travišča. Če imamo malo število svinj, bo zadostovalo, če ograjen pašnik razdelimo na 3 do 4 oddelke, ki jih izmenoma opasemo. Za večje krdelo svinj pa je bolje, če predvidimo več, torej 6 do 8 oddelkov.

Neenakomerna mlečnost krav.

Gospodinja se dostikrat čudi, zakaj krave neenakomerno doji. Če pa molžo opravlja kdo od družine, se krivda vedno pripisuje molžaču, nikoli pa drugim okolnostim.

Vzroki, zakaj krave različno dajejo mleko kljub enakemu krmljenju, so lahko različni. Predvsem je odvisno to od načina molže. Kako se edino pravilno molže, je splošno znano, da tega ne bomo opisovali. Kravo pa lahko vznemirja tudi ropot v bližini, ki prihaja od bližnje delavnice, ropotajočih strojev, ali če se otroci pode in vrišče po hlevu, če psi lajajo itd. Krave

so tudi zelo dovzetne za vremenske spremembe (deževje, megla) in dajejo takoj manj mleka. Prav tako zmanjšuje mlečnost prepri ali slabo zračenje vlažnih hlevov. Neprijetno se tudi počutijo na mokrih ležiščih, če se jih redno ne ostrigla in čisti, če jih nadlegujejo muhe ali če imajo zanemarjene parklje. Končno vpliva na mlečnost tudi nezdružna pitna voda, ali če je ne dobijo dovolj ter trpijo žejo. Čas napajanja, krmljenja in molže se ne sme spreminjati, ker se takoj pojavi manjša mlečnost. Pri nekaterih kravah zmanjša mlečnost puščanje vode med molžo. Tako

nepravočasno scanje nastopi pri nekaterih kravah vedno, če se vime pred molžo ni dovolj masiralo. Ko se potem molžejo zadnji seski, ki so deloma zvezani z mišicami mehurja, je molženje razdražilo te mišice, tako da krava vode ni mogla več držati. Prekinitev molže pa povzroči tudi prekinitev izločanja mleka. Pri takih kravah mo-

ramo torej pred molžo vime masirati, da povzročimo, da se krava pred molžo izprazni.

Na vse takšne okoliščnosti naj gospodar in gospodinja poprej pomislita, preden dolžita molžača, če krave neenakomerno molžejo.

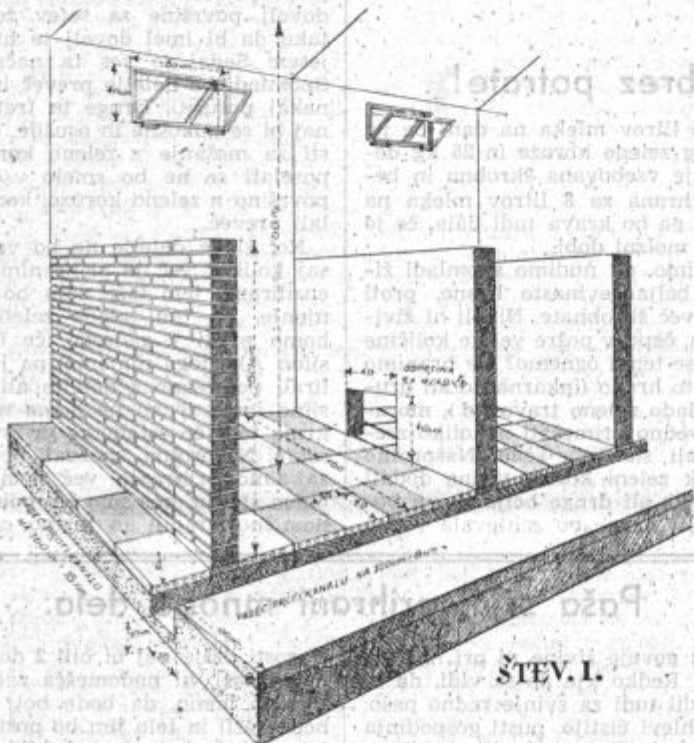
Svinjak.

Krulj Ernest

Pred nekaj leti sem stal pred vprašanjem, da si zgradim nov svinjak. Hotel sem zgraditi takega, da bi ustrezal času in zdravju svinj, ki je prvi pogoj uspešne reje. Mnogo sem videl že svinjakov, toda ogledal sem si vendarle še mnoge druge.

s hodnikom ob koritih, vpeljal električno razsvetljavo in vodovod z mrzlo in toplo vodo.

Slika št. 1 predstavlja, kako približno so staje zgrajene. Ko je bila zemlja s primernimi padci splanirana in stolčena, smo po-



ŠTEV. I.

Povsod sem našel kako stvar, ki mi je ugajala, nekaj sem dodal svojih zamisli in končno sem prišel z delom.

Ne bo škodilo, če tu ponovim rejcem svinj, kaj je pri svinjaku predvsem važno. Svinjak naj bo poleti hladen in pozimi topel, zlasti tla. Dobro naj se da zračiti, čistiti in razkužiti, s čimer naj bo rečeno, da se da težko okužiti. Nedostopen naj bo kakršni koli golazni (podgane, miši i. dr.). Po možnosti naj bo v svinjaku tekoča voda (vodovod). Iz svinjaka se mora svinjska seč naglo odtekat v greznico, zaradi česar naj bodo staje 10 cm na meter nagnjene proti kanalu in greznici. Krmilne naprave (korita) naj bodo urejena tako, da se korito lahko pred krmiljenjem temeljito očisti in da svinja krmilca ne more motiti ali mu s svojo lačno nepotrpežljivostjo nagajati. Živali v hlevu moraš vedno lahko videti, morajo pa imeti toliko prostora, kolikor je za njihovo telesno velikost potrebno. Zato se je treba že pri gradnji svinjakov odločiti, kako pasmo bomo gojili, veliko ali malo.

Odločil sem se za svinje, ki v 2 do 3 letih dorastejo, ker se njih reja bolje izplača kakor pa reja velikih svinj, ki dorastejo šele s 4. do 6. letom. Velike svinje v razmerju z malimi več požrejo in je njih reja zaradi daljše dobe rasti glede na bolezniriskantnejša. Staje sem razvrstil v eni vrsti

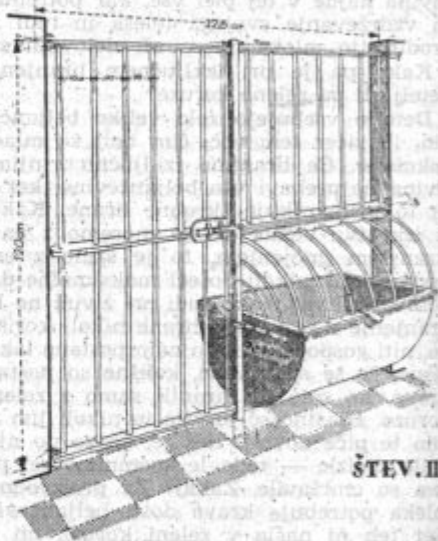
ložili tanko betonsko podlogo in kanal, da s tem onemogočimo pribežališče golazni. Iz dobro žgane opeke sem dal zidati prezidke za posamezne staje. V njih sem pustil v sprednjem delu zidu luknje, v katere so se pozneje zabetonirali nosilci in roke za železno ograjo, korito in vrata po sliki št. 2. V tleh pa smo pustili luknjo, v katero smo pozneje zabetonirali železno, 7 cm cev, na kateri je pritrjeno korito z ograjo in katera tudi omogoča zapiranje vrat. Ta cev se pozneje zalije z redkim betonom. Prezidke med posameznimi stajami sem dal med opekami zamazati s cementom, sicer pa sem pustil te prezidke neometane.

Stajam sem določil globino (od kanala do stene) 160 cm in širino 125 cm. Tla staj smo obložili s 5 cm debelimi, 25 cm širokimi in 40 cm dolgimi, po dolžini votlimi opečnimi ploščami, položenimi na redko cementno malto. Razporeke med opečnimi ploščami smo s cementom zamazali, da bi seč in vlaga ne napolnili votline opeke. S tem sem dobil staje površine 2 kvadrat metrov, kar zadostuje za vsako odraslo svinjo malih angleških in pri nas udomačenih svinj. Opečni prezidki so pozimi topli in poleti hladni. Talne opečne plošče, ki morajo biti votle, pa izolirajo tla pozimi pred mrazom in poleti pred vročino. Tako stajo je lahko temeljito razkužiti v nekaj trenutkih z običajno vinogradniško

škropilko in primernim razkuževalnim sredstvom. Staja ima tudi to prednost, da je treba svinjam nastiljati samo pozimi, medtem ko se v toplim letnem času staja samo poplakne in pomete pa je že čista. Zaradi tega sem vpeljal tudi vodovod, na katerega sem pritržil gumijasto cev za izpiranje staj in tudi za okopanje (pranje) svinj. Okna naj se odpirajo na znotraj. Zamrežil sem jih z močno, redko mrežo in še z gosto (mušjo) mrežo. S tem sem hotel doseči, da mi kdo od zunaj ne ubije šipe ali kaj vrže v svinjak, kakor tudi onemogočiti preletavanje mrčesa pri oknu, zlasti muh, ki so hude raznašalke raznih kužnih bolezni.

Jasno je, da vse staje ne morejo in ne smejo biti enako velike. Za svinjo z mladiči je treba seveda večji prostor (stajo), ki naj ima v sosedno stajo skozi prezidek luknjo. Mladiči (prasci) se navadijo čez čas, da hodijo leč v sosedno stajo, kjer se jih lahko vadi s posebnim koritcem, da sami jedo. S tem se starka (durla) močno razbremeni, prepreči pohabljenje prašičkov zaradi nerodnosti ali zlobe prasice in se jih k materi poljubno lahko pripušča ter z lahkoto in brez krika odstavi, ako se luknja zadela. Prašički na ta način mnogo bolje uspevajo, ker mnogo ležijo v miru.

Slika št. 2 nam kaže sprednjo stran posamezne staje. Vse je izdelano iz železa in je za 2 do 3 cm dvignjeno od tal, da se lahko pod vrati in pod koritom mokrota izceja v kanal. Kakor ostale roke in nosilci, tako je tudi nosilec korita na eni strani vžidan v zid, na drugi strani pa je korito pritrjeno na železno cev. Pokončna razporedba železnih palic (10 mm) preprečuje vzpenjanje svinj na ograjo. Korito je spredaj zaprto s črtokroglo železno mrežo, ki se obrača nad koritom. Pred krmiljenjem je treba prijeti ročaj sredi korita in ga dvigniti. Mreža pade na drugo stran in korito znotraj zapre, zunaj pa odpre. Krmilec korito lahko dobro očisti in položi hrano, ne da bi ga mogla svinja pri tem motiti ali ovirati, ker ne more do korita, dokler krmilec mreže ne obrne navzdol. Korito je pri tej razporedbi dolgo pol

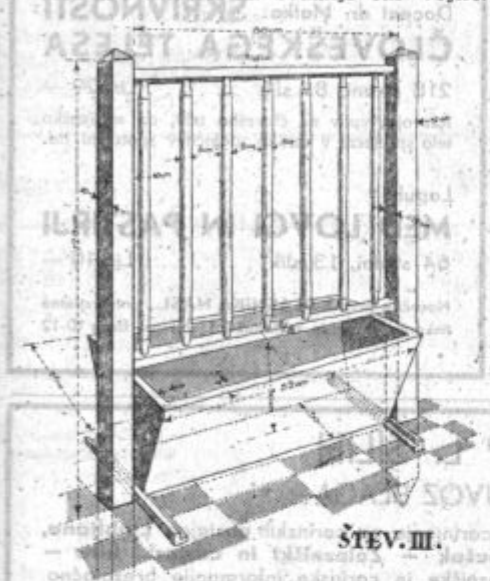


ŠTEV. II.

metra, kar zadostuje za odraslo svinjo ali dva prašička. Vrata se lahko odpirajo na znotraj ali na ven. Če uhajajo mali prašički med železnimi palicami iz staje in tega ne želimo, se klini s šibjem ali žico spodaj prepletejo.

Ker sedaj ni dobili železa, se da taka staja izdelati tudi iz lesa kakor kaže slika št. 3. Namesto železnih palic se vzamejo

kostanjevi, hrastovi, jesenovi ali kaki drugi gladki koli, katere je lahko zamenjati, če jih svinje ogledajo. Leseno korito je tudi dvignjeno od tal in teče po lesenih smučeh na ven, na znotraj pa do določene potrebe, da svinja lahko žre. Pri krmiljenju se korito potegne ven, da se očisti. Potem se porine nazaj in pritrdi, da ga svinja ne premeta. Tudi vrata se dajo po sliki št. 2 iz lesenih kolov izdelati. To bi bil nadomestek za sedanji čas vojne.



ŠTEV. III.

V rednih prilikah pa priporočam le železne zapiralne in krmilne naprave po sliki 2.

V takem hlevu bodo ostale svinje zdrave in čiste, ker ga lahko vsak trenutek in naglo očistimo, operemo in razkužimo kakor tudi svinje okoplamo, kar jim zelo prija, ko se na to navadijo.

Tlak iz votlih opečnih plošč, kakor sem ga zgoraj opisal, je najprimernejši tudi za govejo živino, ker ne drsi in se da kar najbolje čistiti. Tako opeko bi lahko izdelovala vsaka opekarna. Prej jih je izdelovala opekarna na Pragerskem. Za podkovanjo živino tak tlak ni primeren, ker ga s podkvi razbije.

Gospodinjstvo.

Sladice.

Vsaka dobra gospodinja si zna razdeliti svojo zalogo tako, da ji ostane nekaj malega tudi za kak priboljšek. Posebno ob nedeljah in svečanih prilikah bo svojo družino razveselila s kako poslastico. Zato prinašamo danes nekaj receptov od dobrih in ne predragih sladice.

Da bo sladica lepa, visoka in dobra, priporočamo, da se vsaka gospodinja drži točno onih navodil, ki so predpisana. Iztehtati mora natančno sladkor, moko in druge primere, vzeti ravno toliko, kolikor je predpisano in uporabljati samo sveže blago. Ako se bo navadila v začetku natančnosti, potem ji bo uspeh zagotovljen. Pečica ne sme biti ne prevročna, pa tudi ne prehladna. Pekač mora biti dobro namazan, sicer se torte ali drugo pecivo rado prime na dno in je ves trud zaman. To bi bila torej glavna navodila, ki jih mora vedeti vsaka kuharica, ki hoče delati sladice. Ako se ji bo v začetku kaj ponesrečilo, naj ne izgubi potrpljenja in poguma, saj noben mojster ni padel z neba.

Vojna linška torta: 25 dkg moke, 1 jajce,

6 dkg masti ali kuhanega masla, 12 dkg sladkorja, 3 žlice mleka, 1 žlica lim. soka, 1 malo žlico cimeta, zmleti klinčki, 1 kavino žlico jedilne sode.

Med moko zmešaj jedilno sodo, razdrobi mast ali maslo, prideni vse ostalo in vgneti v testo. Ko nekaj časa počiva (1/4 ure), zvaljaj, izreži okroglo ploščo. To položi v tortno obliko, pomaži z marmelado, povrhu napravi mrežo s testa, pomaži z beljakom in peci v pečici.

Kvašeni kolački: 75 dkg moke, sol, 2 jajci, 7 dkg presnega masla, 10 dkg sladkorja, limonina lupina in sok, 4 dkg kvasa, 1/4 l mleka, marmelada.

Iz vzhajane testa napravi svaljk, reži enakomerne koščke, oblikuj jih v kolačke, te malo splošči in jih deni na pomazan pekač vzhajati. Ko je vzhajano, napravi v sredino vdolbino in v to deni marmelado, pomaži z beljakom in peci v pečici.

Krompirjev posipaneč: 1/4 kg krompirja, 1/4 kg moke, 1/4 kg sladkorja, 1 jajce, 3 dkg presnega masla, limonine lupine, 1 pecilni prašek.

Moko zmešaj s pecilnim praškom, prideni kuhan preflačen krompir, sladkor, jajce, raztopljeno maslo in mešaj z vilico kot močnik. Deni v namazan pekač in sicer tako, da ni na vrhu gladko, temveč kot posipana pogača in peci v pečici. Pečeno potrosi s sladkorjem in cimetom. Jed izbcljšaš, če posipaš z naribanimi orehi pred pečenjem.

Društvene vesti.

Vsem podružnicam!

Kalijeva sol 40 do 42 %

Superfosfat rudninski 14 do 18 %

Zaključili smo z razpošiljanjem gornjih umetnih gnojil za spomladansko gnojenje ter so sedaj interesantom na razpolago le še razklejana kostna moka, amonijev sulfat in apneni soliter.

Zakasnele naročnike blagovolite opomniti, naj si takoj priskrbe ta hitro delujoča gnojila. Za amonijev sulfat in apneni soliter je še čas gnojenja kot naglavno gnojilo, saj se lahko uporabljata še tudi pri osipanju okopavin.

Predvidoma nam bo tukajšnja oblast zopet dodelila v jeseni

za gnojenje ozimnih posevkov večjo količino rudninskega superfosfata in kalijeve soli.

Družba želi, da zberete že sedaj naročila, ne glede, ali je naročnik »Kmetovalec«, član naše zadruga ali ne vsaj do

15. junija 1942.

Te prijave bomo potem predložili Visokemu komisariatu, da nam glede na potrebe izposluje kolikor mogoče največ gnojil.

Sprejemali bomo prijave samo do zgoraj navedenega roka ter torej ne odlašajte z nabiranjem naročil. Po krajevnem običaju razglasite nabiranje naročil tako, da bo o tem obveščen vsak kmetovalec in da pozneje ne bo nobenih pritožb, češ da ljudje niso vedeli za to, da je treba naročila že sedaj prijaviti.

Posebno je treba opozoriti naročnike iz okolice Ljubljane, da oddajo svoja naročila pri krajevni podružnici in ne v skladišču v Ljubljani, ker jim bo tako prišlo gnojilo ceneje, Ljubljansko skladišče naj bi sprejemalo naročila le iz Ljubljane.

Vabilo

na IX. redno letno skupščino Kmetijske družbe z. z. o. j. v Ljubljani, ki bo v prostorih zadruga v Ljubljani, Novi trg 3, v petek, dne 5. junija 1942 ob 9. uri in pol s sledečim dnevnim redom:

1. Konstituiranje skupščine.
2. Poročilo upravnega odbora.
3. Poročilo nadzornega odbora.
4. Razpravljanje in sklepanje:
 - a) o odobritvi poročila upravnega in nadzornega odbora;
 - b) o odobritvi skupnih računov;
 - c) o predlogu za uporabo poslovnega prebitka;
 - d) o razrešnici upravnemu in nadzornemu odboru.
5. Dajanje pooblastila upravnemu odboru in določitev:
 - a) najvišjega zneska, do katerega se sme zadruga skupno zadolžiti;
 - b) najvišjega zneska, do katerega se sme posameznim zadrugnikom, podružnicam in lastnim podjetjem kreditirati.
6. Dajanje pooblastila upravnemu odboru in določitev načina vnovčevanja proizvodov zadrugnikom na lasten račun zadruga po § 13 pravil.
7. Sklepanje o prispevkih po § 12 pravil.
8. Predlogi in pritožbe zadrugnikov.
9. Volitev članov upravnega, nadzornega in širšega odbora in njihovih namestnikov v smislu §§ 19, 24 in 27 pravil.
10. Razprava in sklepi o gospodarskih zadevah kmetijstva.
11. Raznoterosti.

Opomba: Svoje pravice, odločati o poslovanju zadruga izvršujejo člani na skupščini po svojih delegatih.

1. Delegati se pri prihodu na skupščino legitimirajo z legitimacijami, ki so jim bile dostavljene ob priliki izvolitve. Delegat, ki je na dan skupščine zadržan, je dolžan o tem obvestiti svojega namestnika in ga pozvati, da ga nadomestuje na skupščini.
2. Skupščina sklepa polnoveljavno, kadar je v smislu § 37 pravil po delegatih zastopana vsaj polovica vseh včlanjenih zadrugnikov. Ako na določeni dan in določeno uro skupščina ne bi bila sklepčna, se bo vršila skupščina pol ure kasneje, to je ob 10. uri, na istem mestu in z istim dnevnim redom in bo sklepala po § 39 pravil polnoveljavno brez ozira na število zastopanih zadrugnikov.
3. Letni račun za leto 1941 je zadrugnikom na vpogled v zadrugni pisarni med delovnimi urami od 20. maja t. l. dalje. Na skupščini se bo razpravljalo in sklepalo samo o predlogih in pritožbah, ki so bile v smislu § 36 predložene upravnemu odboru vsaj 8 dni pred skupščino.

Vabilo

k letnim občnim zborom podružnic »Kmetijske družbe« z. z. o. j. v Ljubljani.

1. Poročilo odbora, predlogi in volitev funkcionarjev v smislu Pravilnika, zlasti §§ 2., 3., 6., 7., 8. in 9.
2. Slučajnosti.
3. Predavanja in podobno.

Dne 25. maja 1942: podružnica Vel. Lašče ob 8. uri v mlekarški pisarni.

Dne 31. maja 1942: podružnica Gor. Logatec ob 11. uri v ljudski šoli.

Inserati se računajo po naslednjih cenah:

1/32 strani = Lir 19.— + Lir 1.— ogl. takse
 1/16 strani = Lir 38.— + Lir 1.50 ogl. takse
 1/12 strani = Lir 50.— + Lir 1.50 ogl. takse

1/8 strani = Lir 75.— + Lir 6.— ogl. takse
 1/4 strani = Lir 150.— + Lir 12.— ogl. takse
 1/2 strani = Lir 300.— + Lir 12.— ogl. takse

1 cela stran = Lir 600.— + Lir 24.—
 oglasne takse
 (26 × 20 cm = 520 cm)

Priloge listu se računajo za vsakih 1000 komačov 38 Lir.

Mala naznanila.

Le proti predplačilu, vsaka beseda 20 cent., najmanj 5 Lir z oglasno takso.

Upravištvu ne prevzame posredovanja.
 Vsakega 12. v mesecu se zaključi sprejemanje oglasov za prihodnjo številko.

Brinje in fige za žganjekuho

ima na zalogi trdka IVAN JELACIN, Ljubljana, Aškerčeva cesta 1, telefon 26-07.

Nobene setve brez »Fitodin-a«

„Fitodin“ se dobi pri Kmetijski družbi, dokler traja zaloga.

Fige in grozdčije

nudi najceneje franko Ljubljana in franko Radohova vas Sever & Komp., Ljubljana, Gosposvetska c. 5.

Fige za žganjekuho

dobite najceneje pri Ant. Krisper-coloniale, Ljubljana, Tyrševa (Dunajska) cesta 31.

Prodajam gepelj

visok in nizek po ugodni ceni. — Ivan Remžgar, Log 17 pošta Brezovica pri Ljubljani.

Posetite

kavarno „TABOR“
v Ljubljani

Docent dr. Matko: SKRIVNOSTI ČLOVEŠKEGA TELESA

218 strani, 81 slik Lir 29.—

Razvojni vpliv na človeško telo, da se žensko telo spremeni v moško, določitev spola itd. itd.

Lapuh:

MED LOVCI IN PASTIRJI

64 strani, 13 slik Lir 10.—

Naročite pri: J. BLASNIKA NASL., univerzitetna tiskarna, lifogr. in kartonaža, Ljubljana, Breg 10-12

SLOVENIA TRANSPORT JOSIP L. ŠILIH

ŠPEDICIJA — MEDNARODNO TRANSPORTNO PODJETJE ZA IZVOZ IN UVOZ BLAGA

LJUBLJANA

MIKLOŠIČEVA C. — TEL. 27-18, 37-18

Obava izvoznega in uvoznega ocarinjenja na carinskih postajah Ljubljana, Jesenice, Rakek, Maribor, Sušak — Železniški in carinski biro — Tarifna obvestila — Vse železniške in carinske informacije brezplačno.

PUPILARNO VARNA!**MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA**

izplačuje „A vista vloge“ vsak čas, „navadne“ in vezane po uredbi. — Sodno depozitni oddelek, hranilniki, tekoči računi.

Za vse vloge in obveze hranilnice jamči

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Zaupajte domačemu zavodu!

Kmetijski hranilni in posojilni dom

zadr. z neom. j.

v Ljubljani, Tavčarjeva ulica 1

Telefon št. 28-47. — Brzjaviti: »Kmetijski dom«. — Račun pošt. hran. 14.257. Račun pri Narodni banki

SPREJEMA VLOGE na knjižice in žiro račune

Za vse vloge nudi popolno varnost. Otvarja tekoče račune. Eskontuje menice. Daje kratkoročna posojila. Izvršuje vse ostale denarne posle.

„SLAVIJA“

zavarovalna banka v Ljubljani

ZAVAROVANJA: požar, vlom, šipe, nesreče na potovanju, zakonita odgovornost, transport, razna zavarovanja avtomobilov, na življenje, posmrtnine i. t. d., prevzame po ugodnih pogojih.

Centrala v Ljubljani

Lastno poslopije. Telefon 21-75, 21-76.
 Gajeva ulica 2. 21-77.

KREDITNI ZAVOD

ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO

LJUBLJANA, Prešernova ulica 50

Telefon številke: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84

Brzjavni naslov: KREDIT LJUBLJANA. — Podružnica Beograd, Uzun Mirkova ulica 10. Telefon št.: 29-154. Brzjavni naslov: KREDIT BEOGRAD

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predjumi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic, kuponov, nakazila doma in v tujino, safe-deposits itd.